

Okul Öncesi Dönemdeki Çocukların Sosyoekonomik Düzeylerine Göre Baba-Çocuk İlişkisi ve Akran Oyun Davranışları Arasındaki İlişkinin İncelenmesi*

Investigation of The Relationship Between Father-Child Relationship and Peer Play Behavior According to Socioeconomic Level of Preschool Children*

Nezahat Hamiden KARACA^{ID}✉ Ümit Ünsal KAYA^{ID}✉ Münevver CAN YAŞAR^{ID}✉

Atf: Karaca,N.H., Kaya,Ü.Ü. ve Can Yaşar,M. (2019). Okul öncesi dönemdeki çocukların sosyoekonomik düzeylerine göre baba-çocuk ilişkisi ve akran oyun davranışları arasındaki ilişkinin incelenmesi. *e- Kafkas Eğitim Araştırmaları Dergisi*, 6(4), 33-43.

Araştırma Makalesi Geliş Tarihi:05.12.2019 Kabul Tarihi:25.12.2019

Doi: 10.30900/kafkasegt.653630

Öz

Çocuğun yaşamında anne, baba ya da çocuğa bakan kişi ve akranları önemli yer tutmaktadır. Ebeveynlerinden ve akranlarından olumlu dönütler alan ve onların ilgi ve yakınlığı ile büyüyen çocuklar daha dost canlısı, empati kurabilen, güvenilir kişiler olarak belirtilmekte ve olumlu sosyal davranışlar sergilemektedirler. Bu davranışları sergileyen çocuklar akranları tarafından daha çok sevilmektedir. Çocukların akran ilişkileri en iyi oyun ortamlarında gözlemlenebilmekte ve oyun, olumlu akran ilişkilerinin geliştiği ortamların başında gelmektedir. Çocukların oyun ortamlarındaki davranışlarının şekillenmesinde ebeveynleri ile geliştirdikleri ilişkilerin de önemli olduğu belirtilmektedir. Bu bağlama çalışma, okul öncesi dönemdeki çocukların sosyoekonomik düzeylerine göre baba-çocuk ilişkisi ve akran oyun davranışları arasındaki ilişkinin incelenmesi amacı ile yapılmıştır. Çalışma, 2018-2019 öğretim yılında, Afyonkarahisar ilinde Milli Eğitim Müdürlüğüne bağlı anaokulları ve ilkokulların anasınıflarına devam eden beş-altı yaş çocukları (321 çocuk ve babaları) ile yürütülmüştür. Çalışmada veri toplama amacıyla, “Çocuk-Ebeveyn İlişki Ölçeği” ve “Penn Etkileşimli Akran Oyun Ölçeği (Ebeveyn Formu)” kullanılmıştır. Araştırma sonucunda, araştırmaya dahil edilen çocukların sosyoekonomik düzeylerine göre Çocuk-Ebeveyn İlişki Ölçeği; olumlu ilişkiler, uyumsuzluk ve çatışma alt boyutlarında anlamlı bir farklılık olduğu; Penn Etkileşimli Akran Oyun Ölçeği Ebeveyn Formu’nda ise oyun bozma, oyundan kopma alt boyutlarında anlamlı bir farklılık olmadığı; oyun etkileşimi alt boyutunda ise anlamlı farklılığın olduğu belirlenmiştir. Çocuk-Ebeveyn İlişki Ölçeği ile Penn Etkileşimli Akran Oyun Ölçeği Ebeveyn Formu puanları karşılaştırıldığında; Çocuk-Ebeveyn İlişki Ölçeği olumlu ilişkiler alt boyutu ile Penn Etkileşimli Akran Oyun Ölçeği oyun bozma ve oyundan kopma alt boyutları arasında; uyumsuzluk alt boyutu ile oyun etkileşimi arasında ve çatışma alt boyutu ile oyun etkileşimi arasında da negatif yönlü negatif yönde bir ilişki olduğu saptanmıştır (p<.05).

Anahtar Sözcükler: Okul Öncesi Dönem, Baba-Çocuk İlişkisi, Akran İlişkileri, Akran Oyun Davranışı

Abstract

Mother, father or the person who cares for the child and their peers play an important role in the life of the child. Children who receive positive feedback from their parents and peers and grow up with their interest and closeness are identified as more friendly, empathetic, trustworthy people and exhibit positive social behavior. Children who exhibit these behaviors are more popular with their peers. Peer relationships of children can be best observed in the play environments and play is one of the places where positive peer relations develop. It is stated that the relationships developed with the parents are also important in shaping the behaviors of children in play environments. In this context, this study was conducted to investigate the relationship between father-child relationship and peer play behaviors according to socioeconomic status of preschool children. The study was conducted in the 2018-2019 academic year with the children aged 5-6 years (321 child

* Bu araştırma 6. Uluslararası Okul Öncesi Eğitimi Kongresinde (IECEC/UOEK-2019) sözlü bildiri olarak sunulmuştur.

and fathers) attending kindergartens and nursery classes of elementary schools in Afyonkarahisar. In the study, 'Child-Parent Relationship Scale' and 'Penn Interactive Peer Play Scale - Parent Form' was used to. According to the socioeconomic status of the children included in the study, there was a significant difference in the positive relationships, non-compliance and conflict sub-dimensions of Child-Parent Relationship Scale play interaction sub-dimension of Penn Interactive Peer Play Scale -Parent Form whereas there was no significant difference found in the disruption of play and disconnection sub-dimension of the scale. When the Child-Parent Relationship Scale and the Penn Interactive Peer Play Scale - Parent Form scores were compared, there were negative relationships between the positive relations sub-dimension of Child-Parent Relationship Scale and disruption and disconnection sub-dimensions of Penn Interactive Peer Play Scale; between the non-compliance sub-dimension and the play interaction sub-dimension and between conflict and play interaction sub-dimensions ($p < .05$).

Keywords: Preschool, Father-Child Relationship, Peer Relations, Peer Play Behavior

Giriş

Bireyin gelişimsel açıdan en kritik süreci olan okul öncesi dönemde başta aileler olmak üzere birçok etmen olumlu veya olumsuz ya da sürekli veya geçici sonuçlara neden olabilmektedir. Özellikle okul öncesi dönemde, sosyal ve duygusal gelişim çocuğun sağlıklı bir kişilik yapısı geliştirmesi ve çevresiyle olumlu bir etkileşim kurabilmesinde önemli rol oynamaktadır (Kandır & Alpan, 2008). Bu bağlamda çocuğun sosyal ve duygusal gelişiminin niteliği, ebeveyn ve çocuk etkileşimi ile yakından ilişkilidir. Ebeveynlerin çocuklarının sosyal ve duygusal gelişimini desteklemeye yönelik davranışları; onların kendilerine güvenen, yaratıcı, bağımsız ve kendi haklarını korumasını bilen, başkalarıyla işbirliği ve dayanışma içerisine girebilen, kendisiyle ve çevresiyle barışık, dengeli ve uyumlu bir kişilik yapısı geliştirmelerinde etkili olabilmektedir (Tarkoçin & Tuzcuoğlu, 2014). Çocukların ebeveynleri ve akranları tarafından istenilmesi, kabul edilmesi ve sevildiğini bilmesi onları güvende hissettirir (Heritage, Mancini, Rigoli & Piek, 2019). Anne babası ve akranlarından sosyal kabul açısından olumlu dönütler alan çocuklar daha dost canlısı, empati yeteneği gelişmiş, güvenilir kişiler olarak tanımlanmakta ve toplumda olumlu sosyal davranışlar sergilemektedirler. Kuşkusuz bu kişisel özelliklere sahip çocuklar da akranları tarafından daha fazla sevilmektedir. Aksi durumda, akranları tarafından daha az sevilen ve sosyalleşme girişimlerine karşılık olumsuz dönütler alan çocuklar ise kendilerini daha kötü hissedebilmekte ve bu durumun sonucunda sosyal olarak istenmeyen yönde gelişimsel sonuçlar gösterebilmektedirler (Alto, Handley, Rogosch, Cicchetti, & Toth, 2018).

Son yıllarda, aile içinde babaların rolünde pek çok değişiklikler gözlemlenmektedir. Batı dünyasındaki çekirdek ailede, anne ve babalar eskiye oranla çok daha fazla beraber vakit geçirmekte ve rolleri arasında farklılıklar daha az görülmektedir (Shaffer, 2009). Bunun yanında artık evlilik dışı, bekar anne ya da babalar da çocuklarının büyüülmesinde tek başına büyük sorumluluklar alabilmektedir. Hem çocuğun hem de ebeveynin mizaç özellikleri, ebeveyn ile çocuk arasındaki ilişkileri etkilemektedir (Wamboldt & Wamboldt, 2000). Özellikle, anne ile çocuk arasında kurulan ilişkinin, annenin ve çocuğun genel mizaç özelliklerinden etkilenmesi kaçınılmazdır. Baba çocuk ilişkisinde ise, babaların çocukları ile ilgilenmesi konusunda tarihsel ve kültürel olarak pek çok farklılıklar olduğu belirtilmektedir (Rothbart, Derryberry & Posner, 1994). Anneler ve babalar doğaları gereği, çocuklarıyla ilgilenme ve bu ilgilerini gösterme tarzları açısından birbirinden farklıdırlar. Genellikle annelerin, okul öncesi çocuklarının günlük ve rutin bakımları ile daha fazla ilgilenirken; babaların ise, çocukları ile daha çok oyun ve/veya spor etkinliklerine yöneldikleri rapor edilmektedir (Öngider, 2013). Bunun yanı sıra, bu etkinliklerin, baba ile çocuk arasında güvenli bir bağ kurulması açısından oldukça önemli olduğu da belirtilmektedir (Bowey, 1995). Ayrıca, çocuklarıyla ilgili olan babaların okul öncesi çağıdaki çocuklarında anaokulu ya da kreşte daha az davranış problemi yaşadıkları vurgulanmaktadır (MacDonald & Parke, 1984). Babaların çocukları heyecanlandırmak, şaşırtmak ve geçici olarak dengesizlik verme eğilimleri vardır. Babalar çocukları risk almaya teşvik ederken onların güvenliği açısından da önsezileriyle önlemler alır ve böylece çocukların daha önce aşına olmadıkları durumlarda cesur olmayı öğrenmelerine fırsat tanır ve düşüklerinde kendi başlarına kalkmalarına izin verir (Paquette, 2004). Ancak bu dinamik ancak baba ile çocuk arasındaki duygusal bağın yerleşmiş olması durumunda etkili olabilir; bu ilişki, çocukları stres zamanlarında sakinleştirmeye ve rahatlatmaya yönelik anne-çocuk bağlanma ilişkisinin aksine,

baba ile çocuğun kontrollü şekilde risk alarak özgürce keşif yapma ve boğuşma gibi fiziksel eylemleri yaşama geçirmeye dönüktür (Clarke-Stewart, 1978).

Alanyazında sadece baba – çocuk etkileşiminin çocuğun çeşitli gelişim alanlarına olumlu etkisini rapor eden çok sayıda çalışma olmasına rağmen, çocuğun akran oyun davranışlarına etkisi konusunda daha az çalışmaya rastlanılmıştır. Bu çalışmalar içinde, baba-çocuk ilişkisinin olumlu düzeyde seyretmesinin çocuğun akranlarıyla oyun davranışlarında da olumlu çıktılara neden olduğunu belirtirken; yine aynı araştırmacılar iki sene sonra yürüttükleri çalışmalarında baba ile çocuğun günlük yaşama geçirdiği fiziksel oyunların çocukların cinsiyet gelişiminde önemli rol oynadığını belirtmişlerdir (MacDonald & Parke, 1986). Öte yandan Kerns ve Barth (1995) ebeveyn ile çocuk arasındaki ilişkinin akran oyun davranışlarına etkisini inceledikleri çalışmalarında, babaların oyun esnasında daha fazla yönerge sunduğu, çocukların da daha fazla öneri getirip olumlu karşılık sergilediğinden bahsetmişler ve baba-çocuk ilişkisinin çocukların okul öncesi ortamında popülaritelerini dolaylı yoldan artırdığını ve bu çocukların akranlarıyla daha fazla işbirliğine yatkın olduğunu bildirmişlerdir. Lindsey, Mize ve Pettit (1997) ise ebeveyn – çocuk etkileşiminin kalitesinin çocuğun işbirlikçi oyun akran davranışlarına etkisini inceledikleri araştırmalarında, özellikle baba ile çocuğun karşılıklı uyuma dayalı oyunlarının çocuğun sosyal uyumunu geliştirdiğini ve oyun akran davranışlarına olumlu katkıda bulunduğunu rapor etmişlerdir. Paquette (2004) baba ile çocuğun arasında geçen fiziksel oyunların anne ile oynanan oyunlardan farklı olarak çocuğun yeni karşılaştığı durumlara karşın daha cesur hareket etmesine olanak tanıdığını, çocukları ağırbaşlı ve güçlü kıldığını öne sürmüştür. Türkiye’de yürütülmüş bir çalışmada ise Sezer, Yılmaz ve Koçyiğit (2016) okul öncesi çocuklarının aile-çocuk iletişimi ile oyun becerileri arasındaki ilişkiyi incelemişler ve anne-baba-çocuk arasında gerçekleşen konuşma, dinleme, mesaj, sözsüz iletişim ve empati kurma biçimlerinde ortaya çıkan iletişimin, çocukların oyun becerilerini etkilediği sonucuna ulaşılmıştır.

Oyun olumlu akran ilişkilerinin geliştiği ortamların başında gelmektedir. Bunun yanında, çocukların akran ilişkileri en iyi oyun ortamlarında gözlemlenebilmektedir. Çocukların ebeveyni ile geliştirdikleri ilişkilerin oyun ortamlarındaki davranışlarının şekillenmesinde önemli olduğu belirtilmektedir (Tamis-LeMonda, Uzgiris & Bornstein, 2002). Buradan hareketle, yaşamla ilgili becerilerin ve kişilik gelişiminin temellerinin atıldığı, aynı zamanda gelecek yıllardaki yaşamlarını büyük ölçüde etkileyen bu nedenle kritik bir öneme sahip olan okul öncesi dönemde baba - çocuk ilişkisi ve akran oyun davranışları arasında ilişkinin incelenmesinin çocuklar, ebeveynler ve öğretmenler için önemli olduğu düşünülmektedir. Bu bağlamda, bu çalışma, okul öncesi dönemdeki çocukların sosyoekonomik düzeylerine göre baba-çocuk ilişkisi ve akran oyun davranışları arasındaki ilişkinin incelenmesi amacı ile yapılmıştır.

Yöntem

Okul öncesi dönemdeki çocukların sosyoekonomik düzeylerine göre baba-çocuk ilişkisi ile akran oyun davranışları arasındaki ilişkinin incelenmesi amacıyla yapılan araştırmada genel tarama modelinden ilişkisel tarama modeli kullanılmıştır. İlişkisel tarama modeli, iki ve daha çok sayıdaki değişken arasında birlikte değişimin varlığının veya derecesinin belirlendiği araştırma modeli olarak ifade edilmektedir (Karasar, 2005).

Evren Örneklem/ Çalışma Grubu

Bu araştırmanın çalışma evrenini, 2018-2019 öğretim yılında, Afyonkarahisar ilinde Milli Eğitim Müdürlüğüne bağlı anaokulları ve ilkokulların anasınıflarına devam eden anasınıfı çocukları oluşturmaktadır. Araştırmanın amacına uygun olarak ailelerin alt, orta ve üst sosyoekonomik düzeyleri bakımından geneli temsil edebileceği düşünülen okullar Afyonkarahisar Milli Eğitim Müdürlüğü tarafından belirlenmiştir. Çalışma grubuna, bu okullardan anasınıfına devam eden, normal gelişim gösteren, amaçlı örnekleme yöntemlerinden maksimum çeşitlilik örnekleme yolu ile belirlenen ve gönüllülük esası ilkesine göre 321 çocuk ve babaları dahil edilmiştir. Bu doğrultuda çocukların aileleri, %32.4'lük alt, %37.4'lük orta, %30.2'lik üst sosyoekonomik düzey olarak sınıflandırılmıştır.

Araştırmaya dahil edilen çocukların demografik özellikleri incelendiğinde; %48.9'unun kız, %51.1'inin erkek olduğu; %51.4'ünün ilk, %22.1'inin ortanca, %26.2'sinin son çocuk olduğu; %63.2'sinin daha öne okul öncesi eğitim aldığı, %36.4'ünün ise okul öncesi eğitim kurumunda ilk yılı olduğu belirlenmiştir.

Araştırmaya dahil edilen çocukların ebeveynlerinin; %24'ünün tek çocuğa, %76'sının ise birden fazla çocuğa sahibi olduğu; %72.6'sının çocukları ile nitelikli zaman geçirdikleri, %27.4'ünün ise nitelikli zaman geçirmek için vakit bulamadıkları belirlenmiştir. Araştırmaya dahil edilen çocukların annelerinin; %26.8'inin 29 yaş ve altı, %64.5'inin 30-39 yaş arasında, %8.7'sinin ise 40 yaş ve üstünde olduğu; %39.6'sının ilk-orta okul, %16.2'sinin lise, %44.2'sinin üniversite mezunu olduğu; %5.7'sinin ev hanımı, %33.3'ünün memur, %14.7'sinin işçi ve serbest olarak çalıştığı saptanmıştır. Araştırmaya dahil eden çocukların babalarının; %15'inin 29 yaş ve altında, %68.2'sinin 30-39 yaş arasında, %16.8'inin 40 yaş ve üstünde olduğu; %26.8'inin ilk-orta okul, %24.9'unun lise, %48.3'ünün ise üniversite mezunu olduğu; %3.7'sinin memur, %34.9'unun işçi, %32.4'ünün serbest çalıştığı belirlenmiştir.

Veri Toplama Araçları

Araştırmada veri toplama amacıyla, “Genel Bilgi Formu”, çocuk-baba ilişkisini değerlendirebilmek için “Çocuk-Ebeveyn İlişki Ölçeği” ve çocukların akran oyun davranışlarını belirleyebilmek için “Penn Etkileşimli Akran Oyun Ölçeği (Ebeveyn Formu)” kullanılmıştır.

Genel Bilgi Formu: Araştırmacılar tarafından geliştirilen formda çocukların cinsiyeti, ailedeki çocuk sayısı, doğum sırası, anne-babanın yaşı, mesleği, öğrenim durumları ve sosyoekonomik durumlarını belirlemeye yönelik sorular yer almaktadır. Genel bilgi formları araştırmacılar tarafından okullardaki çocuklara ait kişisel gelişim dosyalarındaki bilgilere bağlı olarak doldurulmuştur.

Çocuk-Ebeveyn İlişki Ölçeği (Child Parent Relationship Scale): Pianta (1992) tarafından geliştirilen Uzun ve Baran (2015) tarafından babalar için Türkçe uyarlaması yapılan ölçek, üç alt boyuttan oluşmaktadır. Çatışma alt boyutu 14 madde, Bağlanma alt boyutu 6 madde ve Olumlu İlişki alt boyutu 10 madde olmak üzere ölçekte toplam 30 madde bulunmaktadır. Ölçek beşli likert tipi bir ölçek olup (1) Kesinlikle uygun değil, (5) Kesinlikle çok uygun arasında yanıtlanmaktadır. Ölçekte olumlu ve olumsuz ifadeler bulunmakta ve olumsuz ifadeler tersine çevrilerek puanlanmaktadır. Ölçeğin normları 4,5-5,5 yaşlarında çocukları olan 714 anne babadan elde edilmiştir. Sonuçlara göre her bir alt boyut için Cronbach alpha katsayıları sırasıyla; Çatışma .83, Olumlu İlişki .72 ve Bağlanma .50'dir. Yapılan analizler sonucu ölçeğin geçerlik ve güvenilirlik açısından yeterli olduğuna karar verilmiştir. Uzun ve Baran (2015) tarafından Türkçeye uyarlama çalışması için kapsam geçerliği, faktör analizi, Cronbach Alfa iç tutarlılık katsayısı ve test tekrar test güvenilirlik katsayıları hesaplanmıştır. Yapılan istatistiksel analizler sonucu ölçekteki maddelerin toplamı için Cronbach alpha güvenilirlik katsayısı .71, 1. boyutun (Olumlu İlişkiler) güvenilirlik katsayısı .76, 2. boyutun (Uyumsuzluk) güvenilirlik katsayısı .61, 3. boyutun (Çatışma) güvenilirlik katsayısı ise .62 olarak bulunmuştur. Ölçeğin babalar için uyarlanan formu 23 madde ve üç alt boyuttan oluşmuştur. Araştırmada Çocuk-Ebeveyn İlişki Ölçeği babalar tarafından doldurulmuştur.

Penn Etkileşimli Akran Oyun Ölçeği PEAÖ (Penn Interactive Peer Play Scale -PIPPS) Ebeveyn Formu: Fantuzzo, Mendez ve Tighe (1998) tarafından geliştirilen Ahmetoğlu, Acar ve Aral (2016) tarafından Türkçeye uyarlanan ölçek, okul öncesi eğitime devam eden 60-72 aylık çocukların serbest oyunları esnasında akranları ile oynarken göstermiş oldukları oyun davranışlarını belirlemek amacıyla kullanılmaktadır. Penn Etkileşimli Akran Oyun Ölçeği 28 maddeden oluşmaktadır. Ölçeğin, okul öncesi dönemdeki 60-72 aylık çocukların akranları ile oynadıkları oyunlarının evde veya misafirlikte iken ebeveynleri tarafından değerlendirilmesi için 'Ebeveyn Formu' ve sınıfta serbest oyun oynarken öğretmenleri tarafından değerlendirilmesi için ise 'Öğretmen Formu' bulunmaktadır. Penn Etkileşimli Akran Oyun Ölçeği toplamda üç alt boyuttan (Oyun Etkileşimi, Oyun Bozma, Oyundan Kopma) oluşmaktadır. Ölçek kapsamında yer alan her bir madde dörtlü likert tipinde hazırlanmıştır. Maddeler, Hiçbir Zaman =1, Nadiren = 2, Sık Sık = 3 ve Her Zaman = 4 şeklinde puanlanmaktadır. Değerlendirme sonucunda alt boyutlar için; Oyun Etkileşimi puanı yüksek olan çocuk için Oyun Bozma ve Oyundan Kopma boyutlarının puanlarının düşük olması ya da Oyun Etkileşimi puanı düşük olan çocuk için Oyun Bozma ve Oyundan Kopma boyutlarının puanlarının yüksek olması beklenmektedir. Ahmetoğlu, Acar ve Aral (2016) tarafından Türkçeye uyarlanan ölçeğin iç güvenilirlik katsayıları Oyun Etkileşimi ($\alpha=.72$), Oyun Bozma ($\alpha=.75$) ve Oyundan Kopma ($\alpha=.68$) olarak bulunmuştur. Araştırmada Penn Etkileşimli Akran Oyun Ölçeği Ebeveyn Formu babalar tarafından doldurulmuştur.

Veri Analizi

Elde edilen verilerin analizinde; çocukların ve çocukların ailelerine ilişkin demografik özelliklerin değerlendirilmesinde frekans ve yüzde gibi betimsel istatistikler kullanılmıştır. Çocuk-Ebeveyn İlişki Ölçeği ve Penn Etkileşimli Akran Oyun Ölçeği Ebeveyn Formundan elde edilen verilerin analizinde öncelikle puanların normal dağılım gösterip göstermediği Kolmogorov-Smirnoff (K-S) Testi ile incelenmiştir. Ölçme araçlarına verilen yanıtların puanları ile homojenliğe bakıldığında değerlerin 0.05'ten büyük olduğu (Bütüner, 2008), yani normal dağılım gösterdiği belirlenmiştir. Yapılan normallik testi sonucu veriler, One way Anova Testi kullanılarak analiz edilmiştir. Anlamlı farklılığın hangi gruplar arasında olduğunu belirleyebilmek için yapılan Tukey Testi kullanılmış ve anlamlılık seviyesi olarak 0,05 kabul edilmiştir (Büyüköztürk, Kılıç-Çakmak, Akgün, Karadeniz & Demirel, 2011). Ayrıca Çocuk-Ebeveyn İlişki Ölçeği ve Penn Etkileşimli Akran Oyun Ölçeği Ebeveyn Formu puanları arasındaki ilişkiyi belirleyebilmek için Pearson Korelasyon Katsayısı kullanılmıştır.

Bulgular

Okul öncesi dönemdeki çocukların sosyoekonomik düzeylerine göre baba-çocuk ilişkisi ve akran oyun davranışları arasındaki ilişkinin incelenmesi amacıyla yapılan araştırmadan elde edilen bulgular tablolar halinde sunulmuştur.

Tablo 1. Okul Öncesi Dönemdeki Çocukların Sosyoekonomik Düzeylerine Göre Çocuk-Ebeveyn İlişki Ölçeği Puan Ortalamalarına İlişkin One Way Anova Testi Sonuçları.

Alt Boyut	Varyans Kaynağı	KT.	SD	KO	F	p	Fark Oluşan Gruplar
Olumlu ilişkiler	Gruplar arası	1.407	2	.704	3.965	.020*	Alt-Üst
	Gruplar içi	56.427	318	.177			
	Toplam	57.834	320				
Uyumsuzluk	Gruplar arası	20.445	2	10.223	18.582	.000*	Alt-Orta Alt-Üst
	Gruplar içi	174.947	318	.550			
	Toplam	195.392	320				
Çatışma	Gruplar arası	20.716	2	10.223	22.483	.000*	Alt-Orta Alt-Üst
	Gruplar içi	146.505	318	.550			
	Toplam	167.221	320				

*p<0,05

Tablo 1 incelendiğinde, araştırmaya dahil edilen çocukların sosyoekonomik düzeylerine göre Çocuk-Ebeveyn İlişki Ölçeği; olumlu ilişkiler (F=3.965, p<.05), uyumsuzluk (F=18.582, p<.05) ve çatışma (F=22.483, p<.05) alt boyutlarında anlamlı bir farklılık olduğu görülmektedir. Anlamlı farklılığın hangi gruplar arasında olduğunu belirleyebilmek için yapılan Tukey Testi sonucunda; alt sosyoekonomik düzeye sahip olan ailelerin baba-çocuk ilişkisi puan ortalamalarının olumlu ilişkiler, uyumsuzluk ve çatışma alt boyutlarında üst ve orta sosyoekonomik düzeydekilere oranla daha düşük olduğu saptanmıştır.

Tablo 2. Okul Öncesi Dönemdeki Çocukların Sosyoekonomik Düzeylerine Göre Penn Etkileşimli Akran Oyun Ölçeği Ebeveyn Formu Puan Ortalamalarına İlişkin One Way Anova Testi Sonuçları.

Alt Boyut	Varyans Kaynağı	KT.	SD	KO	F	p	Fark Oluşan Gruplar
Oyun Etkileşimi	Gruplar arası	4.192	2	2.096	4.947	.008*	Alt-Orta Alt-Üst
	Gruplar içi	134.730	318	.424			
	Toplam	138.922	320				
Oyun Bozma	Gruplar arası	.421	2	.211	.894	.410	
	Gruplar içi	74.950	318	.236			
	Toplam	75.371	320				
Oyundan Kopma	Gruplar arası	.732	2	.366	1.411	.245	
	Gruplar içi	82.452	318	.259			
	Toplam	83.183	320				

*p<0,05

Tablo 2 incelendiğinde, araştırmaya dahil edilen çocukların sosyoekonomik düzeylerine göre Penn Etkileşimli Akran Oyun Ölçeği Ebeveyn Formu; oyun bozma ($F=.894, p>.05$), oyundan kopma ($F=1.411, p>.05$) alt boyutlarında anlamlı bir farklılık olmadığı, oyun etkileşimi ($F=4.947, p<.05$) alt boyutunda ise anlamlı farklılığın olduğu görülmektedir. Anlamlı farklılığın hangi gruplar arasında olduğunu belirleyebilmek için yapılan Tukey testi sonucunda; ebeveyn değerlendirmesine göre oyun etkileşimi alt boyutunda alt sosyoekonomik düzeydeki çocukların akran oyun davranışlarının orta ve üst sosyoekonomik düzeydeki çocukların akran oyun davranışlarına göre daha düşük olduğu belirlenmiştir.

Tablo 3. Çocuk-Ebeveyn İlişki Ölçeği ile Penn Etkileşimli Akran Oyun Ölçeği puanlarına ilişkin Pearson Korelasyon Analizi.

Çocuk-Ebeveyn İlişki Ölçeği	Penn Etkileşimli Akran Oyun Ölçeği	n	Pearson Correlation	p
Olumlu ilişkiler	Oyun Bozma	321	-.167	.003
	Oyundan Kopma	321	-.162	.004
Uyumsuzluk	Oyun Etkileşim	321	-.131	.019
Çatışma	Oyun Etkileşim	321	-.142	.011
Toplam Puan	Toplam Puan	321	-.122	.029

Tablo 3 incelendiğinde, Çocuk-Ebeveyn İlişki Ölçeği ile Penn Etkileşimli Akran Oyun Ölçeği Ebeveyn Formu puanları karşılaştırıldığında; Çocuk-Ebeveyn İlişki Ölçeği olumlu ilişkiler alt boyutu ile Penn Etkileşimli Akran Oyun Ölçeği oyun bozma ($r=-.167, p=.003$) ve oyundan kopma ($r=-.162, p=.004$) alt boyutları arasında negatif yönde bir ilişki belirlenmiştir ($p<.05$). Uyumsuzluk alt boyutu ile oyun etkileşimi ($r=-.131, p=.019$) arasında, çatışma alt boyutu ile oyun etkileşimi ($r=-.142, p=.011$) arasında da negatif yönlü ilişki saptanmıştır. Aynı zamanda Çocuk-Ebeveyn İlişki Ölçeği toplam puan ortalaması ile Penn Etkileşimli Akran Oyun Davranışı Ebeveyn Formu toplam puan ($r=-.122, p=.029$) arasında da negatif yönlü bir ilişki olduğu belirlenmiştir.

Tartışma, Sonuç ve Öneriler

Oyun, erken çocukluk döneminin en belirgin sosyal etkinliği olarak ifade edilmektedir (Farver vd., 1995; Sezer vd., 2016). Çocukların oyunlardaki yetkinliği; bir durumun farklı etkilerini koordine etme becerisi, dil ve sembolik ifade, olay ve olgulara ait bilgi, sosyal etkileşim ve iletişim becerileri gibi birçok alan ile ilişkilidir (Tamis-LeMonda, Uzgiris & Bornstein, 2002). Bu bilgi ve beceriler çocuğun akranlarıyla oynadığı oyunun niteliğini de belirlemektedir. Çocuğun bu becerilere erişebilmesindeki en büyük etmenlerden biri de anne ve babasıyla kurduğu etkileşimden geçer. Bu bağlamda, bu çalışma, okul öncesi dönemdeki çocukların sosyoekonomik düzeylerine göre baba-çocuk ilişkisi ve akran oyun davranışları arasındaki ilişkinin incelenmesi amacı ile yapılmıştır.

Araştırma sonucunda, araştırmaya dahil edilen çocukların sosyoekonomik düzeylerine göre Çocuk-Ebeveyn İlişki Ölçeği; olumlu ilişkiler, uyumsuzluk ve çatışma alt boyutlarında anlamlı bir farklılık olduğu; Penn Etkileşimli Akran Oyun Ölçeği Ebeveyn Formunda ise oyun bozma, oyundan kopma alt boyutlarında anlamlı bir fark olmadığı; oyun etkileşimi alt boyutunda ise anlamlı farklılığın olduğu belirlenmiştir. Alt sosyoekonomik düzeye sahip olan ailelerin baba-çocuk ilişkisi puan ortalamalarının olumlu ilişkiler, uyumsuzluk ve çatışma alt boyutlarında üst ve orta sosyoekonomik düzeydekilere oranla daha düşük olduğu saptanmıştır. Buna göre, düşük sosyoekonomik düzeydeki aileler dahilinde babalar çocuklarıyla orta ve üst düzeydeki ailelere nazaran kaliteli etkileşimler yaşayamamaktadır. Bunun olası nedenleri olarak; alt sosyoekonomik düzeydeki babaların çok yoğun çalışmaları, aile içi kardeş sayısının daha fazla olması, aile içi iletişimin kalitesiz olması ya da alt sosyoekonomik düzeydeki babaların çocuk gelişimi ve eğitimi hakkında farkındalıklarının az olması gösterilebilir. Nitekim Tarkoçin ve Tuzcuoğlu (2014), ebeveynlerin çocuklarıyla iletişimlerinin çocuğun kardeş sayısı, anne eğitim durumu, baba eğitim durumu ve ailenin sosyoekonomik düzeyine göre anlamlı farklılık gösterdiğini ancak cinsiyet etkisinin olmadığını tespit etmişlerdir. Orta ve üst sosyoekonomik seviyedeki babalar ise çocuklarıyla geçirecekleri kaliteli zamanlar yaratarak onlarla olumlu etkileşim kurmakta ve bu da çocuklarının akran oyun davranışlarına olumlu etkide bulunmaktadır. Alanyazında, babanın eğitim durumundaki artışın baba ile çocuk arasındaki ilişkiyi olumlu yönde etkilediği tespit edilmiştir (Uzun & Baran, 2019). Nitekim, çalışmanın diğer bir sonucuna göre; Çocuk-Ebeveyn İlişki Ölçeği olumlu ilişkiler alt boyutu ile Penn Etkileşimli Akran

Oyun Ölçeği oyun bozma ve oyundan kopma alt boyutları arasında; uyumsuzluk alt boyutu ile oyun etkileşimi arasında ve çatışma alt boyutu ile oyun etkileşimi arasında da negatif yönlü bir ilişki olduğu saptanmıştır ($p < .05$). Buna göre, baba çocuğuyla ne kadar olumlu ilişkiler kurarsa çocuğu da akranlarıyla oyun esnasında o kadar az sorun yaşamakta ve oyun bozma ile oyundan kopma davranışları o kadar az görülmektedir. Buna ek olarak, baba ile çocuk arasında uyumsuzluk ve çatışma arttıkça çocuğun oyun etkileşimi kalitesi düşmektedir. Toplam puan ortalamaları ele alındığında da benzer durum görülmüştür. Çocuk-Ebeveyn İlişki Ölçeği ile Penn Etkileşimli Akran Oyun Davranışı Ebeveyn Formu puanları arasında negatif yönlü bir ilişki olduğu saptanmıştır. Bu sonuçlar doğrultusunda, baba çocuk ilişkisinin; sağlıklı bir cinsel kimlik oluşturabilmek, etkili iletişim kurabilmek, kendini doğru ve etkili ifade edebilmek, içgüdülerini kontrol edebilmek ve sosyal adaptasyonda başarıyı yakalayabilmek için ne kadar önemli olduğu bir kez daha ortaya çıkmaktadır. Burada, çocukların oyun akran davranışları üzerinde ebeveynin etkisi göz önüne alındığında, araştırma sonuçları ile paralel biçimde, ebeveyn-çocuk etkileşiminin bu davranışlara olumlu katkı sağladığını ortaya koyan pek çok araştırma bulunmaktadır (Attili, Vermigli & Roazzi, 2015; Brown vd., 2009; Chae & Lee, 2011; Chen & McCollum, 2000; Darwish, Esquivel, Houtz & Alfonso, 2001; Driscoll & Pianta, 2011; Haapasalo & Tremblay, 1994; Kochanska, 2002; McDowell & Parke, 2009; McCollum & Chen, 2001; McHale, Johnson & Sinclair, 1999; Miner & Clarke-Stewart, 2008; Pasiak, 2011; Romanchych, 2014; Sezer, vd., 2016).

Araştırmadan elde edilen sonuçlar ışığında, Milli Eğitim Bakanlığı'nın okul öncesi eğitim kurumlarında baba – çocuk ilişkisi hakkında aile eğitimleri düzenlemesi, öğretmenlerin anne ve babaları bu konuda bilinçlendirmeleri, babaların çocuklarıyla birlikte oynayabileceği oyunların öğretimi konusunda uygulamalı çalışmalar yapılması önerilebilir. Babaların çocuğun yaşamındaki eşsiz önemi konusunda Aile, Çalışma ve Sosyal Hizmetler Bakanlığı aracılığıyla kamu spotları ile bilinçlendirme çalışmaları yapılabilir. Yine aynı bakanlık aile kurumunun korunması ve boşanmaların azaltılması için danışmanlık hizmetlerinin kalitesini artırabilir. Ayrıca, bu alanda bundan sonraki çalışmalarda cinsiyet değişkeni de araştırmaya dahil edilerek babaların kız ve erkek çocuklarıyla etkileşimleri ile çocukların akran oyun davranışları arasındaki ilişki incelenebilir.

Kaynakça

- Ahmetoğlu, E., Acar, İ.H., ve Aral, N. (2016). Reliability and validity study of penn interactive peer play scale-parent form (PIPPS-P). *International Periodical for the Languages, Literature and History of Turkish or Turkic*, 11(9), 31-52. doi: 10.7827/TurkishStudies.9634
- Alto, M., Handley, E., Rogosch, F., Cicchetti, D., ve Toth, S. (2018). Maternal relationship quality and peer social acceptance as mediators between child maltreatment and adolescent depressive symptoms: Gender differences. *Journal of Adolescence*, 63, 19-28. doi: [10.1016/j.adolescence.2017.12.004](https://doi.org/10.1016/j.adolescence.2017.12.004)
- Attili, G., Vermigli, P., ve Roazzi, A. (2015). Children's social competence, peer status, and the quality of mother-child and father-child relationships. *European Psychologist*, 15(1), 23–33.
- Bowey J. (1995). Socioeconomic status differences in preschool phonological sensitivity and first grade reading achievement. *J Educ Psychol*, 87, 63-79.
- Brown, G.L., Mangelsdorf, S.C., Neff, C., Schoppe-Sullivan, S.J., ve Frosch, C.A. (2009). Young children's self-concepts: associations with child temperament, mothers' and fathers' parenting, and triadic family interaction. *Merrill-Palmer Quarterly* (Wayne State University. Press), 55(2), 184–216.
- Bütüner, S. O. (2008). Kitap incelemesi sosyal bilimler için veri analizi el kitabı. *İlköğretim Online*, 7(1), 6-8.
- Büyüköztürk Ş., Kılıç-Çakmak, E., Akgün, Ö. E., Karadeniz, Ş. ve Demirel, F. (2011). *Bilimsel araştırma yöntemleri*. Ankara: Pegem Akademi.
- Chae, J.Y. ve Lee, K.Y. (2011). Impacts of Korean fathers' attachment and parenting behavior on their children's social competence. *Social Behavior and Personality: An International Journal*, 39(5), 627-643.
- Chen, Y.J. ve McCollum, J.A. (2000). Taiwanese mothers' perceptions of the relationship between interactions with their infants and the development of social competence. *Early Child Development and Care*, 162(1), 25-40.
- Clarke-Stewart, K.A. (1978). And dady makes three: The father's impact on mother and young child. *Child Development*, 49, 466–478.
- Darwish, D., Esquivel, G.B., Houtz, J.C., ve Alfonso, V.C. (2001). Play and social skills in maltreated and non-maltreated preschoolers during peer interactions. *Child Abuse ve Neglect*, 25(1), 13-31.
- Driscoll, K. ve Pianta, R.C. (2011). Mothers' and fathers' perceptions of conflict and closeness in parent-child relationships during early childhood. *Journal of Early Childhood and Infant Psychology*, 7, 1–24.
- Fantuzzo, J., Mendez, J. ve Tighe, E. (1998). Parental assessment of peer play: Development and validation of the parent version of the Penn Interactive Peer Play Scale. *Early Childhood Research Quarterly*, 13(4), 659-676. doi:10.1016/s0885-2006(99)80066-0
- Farver, J.A.M., Kim, Y.K., ve Lee, Y. (1995). Cultural differences in Korean and Anglo-American preschoolers' social interaction and play behaviors. *Child Development*, 66(4), 1088-1099.
- Haapasalo, J. ve Tremblay, R.E. (1994). Physically aggressive boys from ages 6 to 12: Family background, parenting behavior, and prediction of delinquency. *Journal of Consulting and Clinical Psychology*, 62(5), 1044-1052.
- Heritage, B., Mancini, V., Rigoli, D., ve Piek, J. (2019). Measure reliability of the perceived competence and social acceptance for children scale via rasch analysis. *British Journal Educational Psychology*. doi:[10.1111/bjep.12268](https://doi.org/10.1111/bjep.12268).
- Kandır, A. ve Alpan, Y. (2008). Okul öncesi dönemde sosyal-duygusal gelişime anne-baba davranışlarının etkisi. *Aile ve Toplum*, 4(14), 33-38.
- Karasar, N. (2005). *Bilimsel araştırma yöntemi*. Ankara: Nobel Yayınları.
- Kerns, K. ve Barth, J. M. (1995). Attachment and play: Convergence across components of parent-child relationships and their relationships to peer competence. *Journal of Social & Personal Relationships*, 12, 243-260. doi:10.1177/0265407595122006

- Kochanska, G. (2002). Mutually responsive orientation between mothers and their young children: A context for the early development of conscience. *Current Directions in Psychological Science*, 11(6), 191-195.
- Lindsey, E.W., Mize, J., ve Pettit, G.S. (1997). Mutuality in parent-child play: consequences for children's peer competence. *Journal of Social and Personal Relationships*, 14(4), 523-538.
- MacDonald, K. ve Parke R.D. (1984). Bridging the gap: parent-child play interaction and peer interactive competence. *Child Development*, 55(4), 1265-1277.
- MacDonald, K. ve Parke, R.D. (1986). Parent-child physical play: The effects of sex and age of children and parents. *Sex Roles* 15(7), 367-368
- McDowell, D.J., ve Parke, R.D. (2009). Parental correlates of children's peer relations: an empirical test of a tripartite model. *Developmental Psychology*, 45(1), 224-235.
- McCollum, J.A., ve Chen, Y.J. (2001). Maternal roles and social competence: Parent-infant interactions in two cultures. *Early Child Development and Care*, 166(1), 119-133.
- McHale, J.P., Johnson, D., ve Sinclair, R. (1999). Family dynamics, preschoolers' family representations, and preschool peer relationships. *Early Education and Development*, 10(3), 373-401.
- Miner, J.L., ve Clarke-Stewart, K.A. (2008). Trajectories of externalizing behavior from age 2 to age 9: relations with gender, temperament, ethnicity, parenting, and rater. *Developmental psychology*, 44(3), 771-786.
- Öngider, N. (2013). Anne-baba ile okul öncesi çocuk arasındaki ilişki psikiyatride güncel yaklaşımlar. *Current Approaches in Psychiatry*, 5(4), 420-440.
- Pasiak, C. (2011). *The effect of mother-child interactional synchrony: Implications for preschool aggression and social competence*. (Master Thesis). University of Windsor, Windsor, Ontario, Canada.
- Paquette, D. (2004). Theorizing the father-child relationship: mechanisms and developmental outcomes. *Human Development*, 47, 193-219.
- Pianta, R.C. (1992). *Child-parent relationship scale*. University of Virginia.
- Romanych, E.L. (2014). *Young children's aggression: links between emotion regulation, mother-child shared affect, parenting practices and parenting support*. (Master Thesis). University of Windsor Master of Arts Windsor, Ontario, Canada.
- Rothbart, M.K., Derryberry, D, ve Posner, M.L. (1994). *A psychobiological approach to the development of temperament*. In *Temperament: Individual differences at the interface of biology and behavior* (Eds JE Bates, TD Wachs), pp.83-116. Washington, DC: American Psychological Association,
- Sezer, T., Yılmaz, E., ve Koçyiğit, S. (2016). 5-6 yaş grubu çocukların oyun becerileri ile aile çocuk iletişimleri arasındaki ilişkinin incelenmesi. *AİBÜ Sosyal Bilimler Enstitüsü Dergisi*, 16(2), 185-204.
- Shaffer, D.R. (2009). *Social and personality development*. Belmont, CA: Wadsworth,
- Tamis-LeMonda, C.S., Uzgiris, I.C., ve Bornstein, M.H. (2002). *Play in parent-child interactions*. Bornstein, M.H. (Ed.) *Handbook of Parenting* (2ed.) Volume 5 Practical Issues in Parenting, New Jersey: Lawrence Erlbaum Associates.
- Tarçoın, S. ve Tuzcuoğlu, N. (2014). Okul öncesi eğitim kurumuna devam eden 48-66 aylık çocukları olan ebeveynlerin çocuklarıyla iletişim kurma düzeyleri ve davranış sorunları arasındaki ilişkinin bazı değişkenler açısından incelenmesi. *Akademik Sosyal Araştırmalar Dergisi*, 2(8), 339-354.
- Uzun, H. ve Baran, G. (2015). Çocuk ebeveyn ilişkisi ölçeği'nin okul öncesi dönemde çocuğu olan babalar için geçerlik ve güvenirlik çalışması. *Uluslararası Eğitim Bilimleri Dergisi*, 2(3), 30-40.
- Uzun, H. ve Baran, G. (2019). Babaların okul öncesi dönemdeki çocuklarıyla ilişkisinin bazı değişkenlere göre incelenmesi. *Mersin Üniversitesi Eğitim Fakültesi Dergisi*, 15(1), 47-60.
- Wamboldt, M.Z. ve Wamboldt, F.S. (2000). Role of the family in the onset and outcome of childhood disorders: selected research findings. *J Am Acad Child Adolesc Psychiatry*, 39, 1212-1219.